

— PODCAST

MIKKEL JUUL KRONGAARD

Må jeg låne en kop sukker?

FOR UALMINDELIGT mange danskere er der noget ærkealmindeligt over lyden af perlegrus, der betrædes af skosåler. En beroligende lyd, hvis man er matrikelmenneske, men en hæs lyd for de mange unge, der fulde af *spleen* og store følelser er flygtet fra forstæderne i deres iver efter storby og Lonely Planet.

I *Skjoldhøj Arkivet* går der præcis 2 minutter og 13 sekunder, før man hører lyden af knasende perlegrus. Derefter vokser Danmarks største parcelhushvarter frem for Lytterne – fuld af transvestitter, knallerbtøller og ligusterrebellere. Og ja, selvfølgelig stisystemer, tårkaffe og webergrill.

En sommernat i 2002 ankommer Mads Brügger og Mikael Bertelsen til Danmarks største parcelhushvarter lidt uden for Aarhus. De flytter ind i et hus, hvor der tidligere boede en far-mor-børn-familie. Men de er flyttet fra huset på grund af en skilsmisse (og muligvis også parcelhustrisses). I en uge er huset base for Brügger og Bertelsens feltstudie i Danmarks største grundejerforening.

Et gennemgående tema i *Skjoldhøj Arkivet* er naboskab. Skjoldhøjparken er bygget med drømmen om det gode naboskab og det lange liv side om side, med børn, der leger på vejen, og duften af grillpølser. Området er måske det tætteste, vi herhjemme kommer på sand *suburbia*, som man kender det fra de amerikanske forstæder. Ideen var, at kernefamilien aldrig skulle mangle noget, altid føle sig tryk og altid finde lykken i øhavet af mursten. Der er skoler tæt på, gymnasium ligeså. Der er Bilka, Bauhaus og bank i nærheden. Sågar *americana*-restauranten over dem alle; McDonald's med drive-in. Hvad i alverden kan en kernefamilie så mere ønske sig?

Ridserne i lakken viser sig dog hurtigt. Dagen efter deres ankomst går Bertelsen ind til naboen for at låne en kop sukker og få en sludder.

»Goddaw. Jeg kommer fra Danmarks Radio og vil spørge, om jeg må låne en kop sukker?« siger Bertelsen.

»Er det alvor? At du vil låne en kop sukker?« svarer nabokonen lettere forbløffet og hælder op.

I ni år har de boet med kun en ligusterhæk og en campingvogn mellem dem og den nu fraflyttede familie. I al den tid har de talt sammen i sammenlagt 30 minutter, ræsonnerer nabokone og lillefar sig frem til. Det er generationskløften, der ulmer, lyder det.

De gamle beboere har boet i området i over 20 år, de holder vejfester, de klipper hinandens plæner i ferierne, og børnene legede sammen i 1980'erne. De yngre familier passer deres eget, og børnene sidder nok mest på værelserne, forstår man.

Det sukkerudskænkende ægtepar påtager sig hurtigt skylden for det kuldsejlede naboskab: »Det er nok os gamle, der er for dårlige til at tage os af de nye.«

De har alle drømt om det gode naboskab, men ifølge faren i den fraflyttede familie, men Brügger på et tidspunkt taler med, så er

»Skjoldhøjparken et sted man kan eksistere, men ikke leve«. For dem er drømmen brast, og konklusionen er dunkel.

Som lytter er det svært ikke at tænke, at de 1 meter og 80 centimeter-hække måske kan komme til at skygge med tiden.

De unge bøller spoger i kulissen i form af graffitimaling, udsparkede gadelygter og lyden fra knallerter, der suser afsted på stierne. Det lykkes Mads Brügger at møde en lokal knallerterbande. Der er ikke meget saft og kraft i deres samtaleorganer, men deres hænder taler et sprog, som andre ligesindede nok forstår: De er en »broget« gruppe, der spænder helt fra en PGO-scooter med toptun til en gammel Puch, som de andre er nødt til at vente på, da Brügger får en tur bagpå den hurtigste af knallerterne. Ellers er der næsten fuglefløjt, solsort, i hvert lyd billede. Det er sommer, og grillmaden kan man næsten lugte ud gennem hørebøfferne.

I al sin trivialitet har Brügger og Bertelsen med deres prisvindende montage formået at skabe et stykke central danmarkshistorie. Fundamentet i udsendelsen er en af de mest alment menneskelige drømme: hus og have. Men *Skjoldhøj Arkivet* dvæler ikke ved drømmen, den undersøger, hvordan drømmen endte med at udfolde sig i virkeligheden. Er De endnu ikke overbevist, så lyt i det mindste for musikken af Burt Bacharach, den er fuldkommen eminent.

Skjoldhøj Arkivet kan findes på: www.dr.dk/bonanza

KATJA KVAALE

På Davids Samling har man ikke just ligget dvasket henslængt på ottomaner siden den påtvungne nationale museumsnedlukning i december. Tværtimod er tiden blevet flittigt udnyttet til at skabe museets største særudstilling nogensinde.

Davids Samling råder over en af verdens fineste samlinger af islamisk kunst og kunsthåndværk fra før 1850. I den nye særudstilling om våben har man fortsat et gunstigt samarbejde med arkitekt Johan Carlsson fra JAC Studios, som har udført alle iscenesættelser mageløst lækkert og samtidig diskret. De fantastiske miniaturemalerier – som Davids egen samling råder over og her bruger som kontekstualisering for våbenudstillingen – er ved siden af originalerne forstørret op med intakt skarphed og farvetroskab på stofflige plancher, der duver let som fyrstetelte i ørkenbrise, når man går forbi. Her er store og små slag med rullende hoveder, halverede modstandere, smukke hære og flotte helte med buer og sabler mod kujoner med geværer.

Særudstillingen fokuserer på våben og tilbehør fra den islamiske verden, og mange af genstandene udstilles for første gang. De er fremstillet mellem 1500 og 1850, fra det vestlige Nordafrika og helt til Indien. Der indledes med den islamiske ridderlære, og udstillingen er dernæst nøjternt inddelt i tre overordnede funktionskategorier: kamp og egentlig krig. Jagt som prestigefyldt beskæftigelse for muslimske fyrster. Og pragt, hvor våben tjener som en slags mandlige smykker, der paraderer status ved ceremonier, audienser og gaveudvekslinger. Det fornægter sig dog ikke, at æstetik altid er Davids Samlings bærende princip for både indsamling og udstilling. Derfor er praktisk talt alle 151 genstande prægtige, funklenende og ubegribeligt kunstfærdigt udført.

NOGLE NEDSLAG! Det mest kuriøse omend ikke kønneste våben er den norske søhelt Cort Adlers sabel. Adeler var i venetiansk krigstjeneste som kaptajn på et hollandsk skib i Middelhavet; her dræbte han, cirka 1650, en tyrkisk admiral fra den osmanniske flåde og hjembragte sine våben som trofæer til Det Kongelige Kunstskammer. Selveste Christian 5. har utroligt nok udtaget sablen af Kunstskammeret for personligt at svinge den i Den Skånske Krig (1675-1679) som et andet Excalibur, måske i forventning om gunstig fetichistisk dødsafsmiining på svensken.

Et vidunderligt tyrkisk teltpanel af bomuld og silke har gule og grønne applikationer på rød bund, der mimer søjler, hvælvinger og vinduer som på et transportabelt palads. Vinduerne har kunnet åbnes. En imponerende såkaldt standart af indfarvede hestehaler med guldknop har fra spidsen af en lang stage annonceret en fornem osmannisk persons værdighed. Den har et centralasiatisk, næsten mongolsk udseende.

En saddeløse fra nuværende Iran er helt overdådig indgraveret med blomsterranker i guld og dyremotiver i sølv på selve øksehovedet. Mesteren er våbensmeden Lotf Ali, som var aktiv i første halvdel af 1700-tallet og så anerkendt et *brand*, at der senere er lavet forfalskninger i hans navn.

De indiske støddolke med tværstillede guldmønstrede greb og brutale klinger med blodriller i stål er grusomt smukke. Et algerisk snaplasegevær er tæt dekoreret med koraller. Bedående er et indisk krudthorn af perlemor fra havsneglehus med forgyldt lag. En pragtfuld talismanisk underskjorte er på sirligste vis påskrevet koranvers i flere farver på alle flader; man kan kigge rigtig længe på den. Versene har talismanisk beskyttelseskraft og ansås for at kunne afvise kugler. Pragmatisk bød dog, at man udenpå bar en ringbrynje. Gulddekorerede brynjer, skjolde – især fra nuværende Iran – hjelme, arm- og benbeskyttere af højeste skønhed giver indtryk af krigens intimiderende æstetik. En opulent tyrkisk armbeskytter var sandsynligvis en gave fra den russiske zar til Christian 4. i 1622.

Helt overdådig er den indiske dolk med håndtag af bjergkrystal udskåret som en kamel pynnet med guld, pink rubiner og smaragder. Interessant nok er smaragder ikke hjemmehørende i Indien, men kommet dertil fra Sydamerika via portugisisk trekantshandel. *Less is More* var ikke noget, man abonnerede på i Indien, mens perserne havde en mere cool-elegant stil, såsom sablen med guld og jadehåndtag. Den krumme indiske dolk med tre gyldne påfugle som håndtag er også dærende smuk. Seks fængkrudthorn af elfenben er ufatteligt kunstfærdigt udskåret og kan beskues længe.

Krumsablernes lange, slankt svungne linjer synes at mime kalligrafiske penselstrøg. Den fabelagtige organisk-svungne håndtagsudsmykning af Deccan-dolken fra 1600-tallet er næsten art nouveau. Prestige i materialevalg kan ligge i guld og ædelsten, men også i svær tilgængelighed; en tyrkisk og en afghansk eller iransk dolk med virtuost udførte knivblade har drejede håndtag af hvalrostand! Den konfiskerede hue fra de berygtede janitsharer er dybt fascinerende.

MUSEUMSINSPEKTØR JOACHIM MEYER, som viser Weekendavisen rundt denne aprildag med både sol og hagl over Kongens Have og de davidske gemakker, fortæller, at de forskellige blank-

EN GARDE ■ Davids Samlings hidtil største særudstilling frembyder islamiske våben fra 1500-1850 med voldsom skønhed uden apologi og moralisering.

Dødskont

A: Sadeløse af den mesterlige iranske våbensmed Lotf Ali 1739-40. B: Dolk med tre påfuglefigurer, Indien 17. årh. første halvdel. C: Dolk, Indien 1620-30. D: Stål, guld og en hvalrostand, Tyrkiet 16. årh. anden halvdel. E: Dolk, Indien 16. årh. anden halvdel. F: Havsneglehus, træ?, perlemor, forgyldt kobber. I hvert fald et fornemt indisk krudthorn 17. årh. Fotos: Pernille Klemp

våben, trods deres blændende skønhed, bestemt er rigtig våben; inspektørerne skulle passe godt på ikke at skære sig, når de håndterede dem under monteringen. Det er tydeligt, fortæller Meyer, at der er tænkt over funktionaliteten i den håndføjte balance mellem de kunstfærdige juvelbesatte skafters og knivbladenes vægt.

I det hele taget udgør de døds nøgne våbens materialitet en tvedelt påmindelse om en sært samtidig tilstedeværelse af to af menneskeheden helt grundlæggende egenskaber, her i partikulær islamisk aftapning: ekstrem voldelighed og ekstrem skønhedsskaberevne. Hårde hagl og strålende sol på samme tid, om man vil. Netop fordi udstillingsteksterne er narrativt nøgterne, fagligt sobre og behageligt fri for moraliseren og apologi, trænger især blankvåbnene sig desto mere ind på én med deres sanselige dobbelthed; de er på én gang så sjælsrystende smukke og sindsoprivende grusomme, at det kilder i hjernen.

Æstetisering af voldens redskaber er ikke forbeholdt den islamiske verden før 1850. Man skal blot påtænke overdragelsen i USA forleden af Danmarks nye kampfly F-35 i smukt og dødbringende design, militærparaders og heraldikkens imponante æstetik og krigskongen Christian 4.s metroseksuelle bling-bling på Rosenborg. Overværdede bliver mindet om Koldinghus' 750-års jubilæumsudstilling *Magtens smykker* i 2018. På Davids Samling er noget af den samme offensive æstetik på spil, som magthavere og krigsherrer altid har demonstreret, forstærket og legitimeret deres magt og status ved hjælp af – her koncentreret om den islamiske verden.

Antropologen Alfred Gell foreslog med sin kunstteori fra 1998, at smukt kunsthåndværk kan opnå en slags egen handlekraft, fordi den overlegne tekniske virtuositet, hvormed det – her altså våben og deslige – er udført, virker så voldsomt imponerende på beskueren, at det er intimiderende og endda potentielt truende i al sin offensive skønhed. Materiel virtuositet virker som stedfortræder for mennesker i forlængelse af disses hensigter og kan mediere reelle eller forestillede egenskaber hos bæreren til den fortryllede beskuer, opponenter, fjende.

»Du gode Gud, sikke en kriger, var han dog bare kristen!« lyder således det oldfranske heltekvad *Rolandskvadet* fra 1100-tallet om emiren af Babylon, som med sin imponerende rytterhær bankede Karl den Stores kristne hær i Pyrenæerne i 778. Det fremgår af forskningsartiklen af museumsinspektør Peter Wandel om den islamiske ridderlære *Furusiyya* i udstillingens store hardcover-katalog.

Lignende europæisk beundring kommer andre flotte muslimske hærførere til del, og disse er da også store beundrere af sig selv og tilsvarende mindre imponerede over fatsvage ikkemuslimere. I professor Thomas Hoffmanns forskningsartikel i samme katalog definerer en islamisk lærd fra 1100-tallet *jihad* som »den med magt udførte mission assisteret af blanktrukne sværd imod stædige folk, som arrogant nægter at acceptere den rene og skære sandhed, efter at den er blevet gjort dem klart«. Skulle man ikke være æstetisk, endsig teologisk overtudet, kan den blanke side af sablen afhjælpe sagen. Hoffmann har desuden gennemført Koranen for våbenreferencer og fundet ganske få. Det skyldes næppe den forklarede, at »islam er salam«, altså fred, som nogle vil hævde, så meget som at Koranen i det hele taget stilistisk er meget lidt konkret, mens Biblen er anderledes fuld af våben og mange øvrige redskabsmæssige specifikationer.

KATALOGET HAR ANDRE velskrevne og interessante tekster om kamp og krig, jagt og pragt, om indskrifter på islamiske våben, om indsamlingshistorie foruden fotos af alle 151 genstande med udførlige katalogtekster. Fotos kan dog ikke erstatte, at man stiller sig op lige foran sagerne i Davids andægtige sorte scenografi og selvmærker, hvordan deres utrolige strålekraft virker på én på en oprindelsesafstand af flere hundrede år og mange tusinde kilometer.

Interessant nok var alle udstillede genstande allerede i Danmark. De stammer fra Davids egen samling, andet er indlånt fra Nationalmuseets magasiner og udstilling, heraf flere ting helt tilbage fra 1600-tallets Museum Wormianum og det første Kunstskammer, fra Nationalmuseets deponeringer på Kongernes Samling på Rosenborg, fra Rosenborgs egen samling, fra Designmuseum Danmark og ikke mindst fra én enkelt anonym dansk samler, som nu generøst lader os beskue sine uhyre kostbare sager.

Davids Samling har altså fra sit eget samlingsudgangspunkt med kuratorisk kreativitet og snilde været på venligtsindet museumskollegial strandhugst, lånt af en privat samler og dernæst flettet sagerne sammen til en udstilling, der fremstår fuldkommen naturligt sammenhørende, helstøbt og af højeste internationale klasse. Hvilket held for alle danskere med og uden islamisk baggrund, at vi har så rettidige samlere og indkøbere og så dygtige og omhyggelige eksperter i islamisk kulturhistorie. Det føles – som med alle fremragende udstillinger – næsten sørgeligt, at den splittes op igen til september. Så meget desto mere grund til at ile til Kronprinsessegade, før det sker.

Kamp, jagt og pragt.

Våben fra den islamiske verden 1500-1850. Davids Samling, 21. april-26. september.